

268263

ПЕТРО ГОЛОТА

БУДНІ

ПОЕМА

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

ПЕТРО ГОЛОТА

Б У Д Н І

ПОЕМА

НБ ПНУС

268263

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ
1928

8

[89179 — 13]

~~К-824~~

15

БІБЛІОТЕКА
 Івано-Франківського
 державного інституту
 № 268263

~~ІНСТИТУТ ЛІТЕРАТУРИ
 ЦНЛ СРСР
 ім. М. ГОРЬКОГО~~

~~ІНСТИТУТ
 ім. М. ГОРЬКОГО~~

36-39446 R 98

*Свою книжечку
Серієві Володимировичу
Пилипенкові присвячую
Автор*

БУДНІ

(ПОЕМА)

Сестрі Зіні

С л а в н е

Ой, шляхи, ой, шляхи... кураї...
Скільки вітру гуляло ту' яром...
З корнем клени ламав буровій...
Славсь туман, як овечок отари.
Повринали хатки в дерева,
Тільки церква... все зорить на гони.
По селі шум дерев невгава
І задумано бовкають дзвони.
До оселі дороги сумні.
Загубилося селище Славне...
А навколо степи і млини,
Дерев'яні млини, стародавні.

В е с і л я

У неділю призьби гнуться.
Гомін. Ранок. Лине день.
Вся оселя на вулиці,

Виглядає молодих.

— Їдуть! Їдуть! — шум і крики...

Гонить коні Пантелей.

В бурі куряви музика

Божевільні звуки ллє.

— Гей!.. (Ікони дерев'яні

Хилитаються).— Гайда!

Задумані, сонно - п'яні

Молодий і молода.

І злетів рушник з ікони,

Терлась шиною нога,

Узялися милом коні,

То не коні—гураган.

В молодої жаль глибокий

І печалі юний слід—

Молодому сорок років,

Молодий шістнадцять літ.

Ж и т т я

— В тебе щастя, Галю, хата повна,

Ми собі,— казав Явтух,— прости:

— Вкрита лава килимом із вовни,

Вишитою скатеркою стіл.

— Горювать тобі не доведеться —

Слава богові, поки - що є.
— На все Славне ти тепер цариця,
Дім, город і що в дворі: твоє.
— Не сумуй же, квіте мій коханий...
— Не сумуй, маленька, і не плач...
Галя в ліжку, свахою посланім,
Завишневилася, мов кумач.
Очі зараз на кохання бризнуть.
Сонні очі плавали в воді:
Хтось кружечків з неба два нарізав
І в лице уставив молодій.

* * *

В Явтуха слова шовкові,
А життя і хліб... гіркі.
Свині, коні і корови,
Кури, гуси, індикі...

Комсомол

У неділю, у день літній,
Без стогону і без болю
У молоді, у житньоґ
Народився комсомол.

Свіжа іскра на оселі
Засвітилася,

Життя молодь у новизну
Улюбилася.
Хай ночує на досвітках
Багача дочка.
Повелись нові у Славнім,
Та порядочки.
Уже Сенька й Кость Гунявий
В Допрі паряться.
Хай з ножами не гуляють,
Не ламаються.
Галя думала - гадала,
Що ж її чека.
Світла, сонця не бачила
Зроду наймичка.
Ой, у Галі добра повно,
Льохи, скрині є...
Мокрим сріблом налилися
Очі синії.
А гукнули комсомольці:
— Клуб у нас!
Як на світло, на слова ці
Галя кинулась.
І побачила, що в сонце
Дуже темно йти.

Захотіла вона вперто
Вчитись грамоти.
Розум, здібності у Галі,
Юне серце є.
Записалася негайно
До драмсекції.
Ах, як гарно мітингує
Секретар - батрак.
Галя вдома та й нудьгує...
В клубі світло так.
Ой, чого ж це, ой, чому ж це
Галя журиться,
Прехороші комсомольці
Та дратуються:
«І просилася,
І молилася —
Пусти ж мене, старий діду,
На вулицю погулять».
«А я й сам не піду,
І тебе не пушу,
Бо ти ж мене, старенького,
Та й покинеш на біду».

* * *

Примушена молитись богу.
Пекти, і прати, і варить,
І Явтухові мити ноги,
Морити вдома вечори.

В д о р о г у

Небо хмаросинє,
Синє та глибоке,
Сухарів торбина,
У руці кийок.

Цвітом дум барвистиж,
Гей, мета легка —
Галя йде до міста
Долю відшукать.

Сумно вітер стогне,
Накликає ляк,
Простяглась дорога,
Хиляться поля.

Розгойдались ниви,
Вітру глибина.
Даль така щаслива,
Даль така сумна.

Жито нахилилось...
Шум — вітрець пробіг,
Колоски торкались
До грудей, до ніг.

* * *

Лячно. Шуми. Що це?..
Хтось неначе кличе...
Думи, ніби сонце,
Думи, наче ніч.

Ластівкою лине
Мрія - скарб душі:
Гей, прощай, долино,
Рідний поля шум.

Місто

Ой, застукали молоти - флейти.
Залунали залізні гами.
Покотився вагон по рейках,
Швидко зник за залізною брамою.
Паротяг десь гукав басом грізно.
Рухом ворухиться коло.
Он у гаряче залізо
Впав стопудовий молот.

З а в о д

Гвинтики, болтики, гайки
Чистила ловко Галя.
Дзвони заліза лунали,
Билися густо у стелю.
В стіни товпилися дзвони,
Дзвеніло залізо струнно.
Кожная гайка і болтик —
Владі робочій дарунок.
Шуми заліза навколо.
Жевріли мускули, лиця.
Пісня лунала шовкова.
Гей, про станок робітниці :

«Люблю я мову
Свого станка,
А мова в нього
Все така :
Коли мовчить —
Стоять колеса,
Трибки, ножі,
Паси і преси.
Коли говоре,
То креше шум,

Хвилює кров
І нерви, і ум.
І я така
Уся нова —
Біля станка
Люблю співать».

Гулом по залі широкій
Б'ється і ніби регоче,
Разом із звуком глибоким
Пісня лунає робоча :

«Ой, скажи, станок,
Чи панські руки
Твій мускул залізний
Тримали?
Хитнулись нервово
Насп і трибки...
Колеса одразу
Стали.

А скажи, любий друже
Залізний,
Чи люди проснулись?
Ударить в залізо
Намірився прес,
І колесо швидко крутнулось.

Гвинтики, болтики, гайки
Чистила ловко Галя.
Дзвони заліза лунали,
Билися густо у стелю.
Паротяг десь гукав басом грізно.
Рухом ворухиться коло.
Он у гаряче залізо
Впав стопудовий молот.

М и н у л е . Л и с т

А життя у Славнім,
Як бур'ян в степах —
В мріях стародавніх
Молодь засипа.
Вулицями синьо,
Картузи в цвітах,
На губах лущиння,
Хусточки в руках.
Мати доню вилає,
Обірве косу —
Вона в церкву милому
Йде сказати сум.

* * *

В церкві йде обідня —
По селі луна.

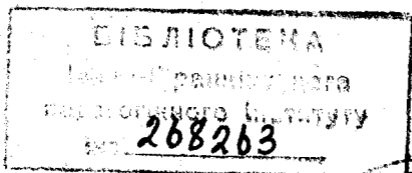
Повна дзвону мідного
Сня глибина.

А ячейка пише
Галочці листа:

— В нашу дилу тишу,
Гаю, звітай.

— Скоро ти закінчиш
Київське ІНО...

В нас твоє обличчя
Було так давно.

17

ШЛЯХОМ ТЕРНИСТИМ

(БАГАДА)

Льоні Первомайському

І

Я снів у чорних туманах,

Важніла голова.

А хтось мідний штовхнув мене :

— Товаришу, вставай !

Прокинувся у золоті,

У сонці. — Відгадай !? . —

Промовила моя мета,

Дзвінка і молода.

Я очі широко розкрив :

Усе у прапорах.

І гасло розлітає скрізь :

Пора, пора, пора !!!

— До сонць (гука мета) в красу !

І сіла на коня.

Крутнулася і зникла в синь :

І дзвінко : — Доганай !

У мене блиснуло лице.
Мета креснула шум.
Я взяв торбинку і дубця
Й шукать мету пішов.
Йду. Дуйнуло холодом.
То ніч мені, то день,
А сонце манить золотом :
То зійде, то зайдє.
Стомились мої ніженьки.
Я на хвилину став,
Дивлюсь — моя доріженька
Тернами зароста.
В тернах я вздрів голівоньку
Коханої мети.
І стався миттю сміх дзвінкий
І промінь засвітив.
Рожево усміхнулася
Крізь сонце і терни:
— Чого ти, Петре, журишся?
Неначе ніч... сумний.
Рожево усміхнулася
Й промовила: іди!..
І зникла сонно в промінцях,
Як цигарковий дим.

II

Я витер піт з свого лица
І зняв печаль з душі,
Узяв торбинку і дубця
Й шукать мету пішов.
Іду, дуйнуло холодом.
То ніч мені, то день,
А сонце манить золотом:
То зійде, то знайдє.
Стомились мої ніженьки,
Вогні у далині,
А на моїй доріженці
Каміння і терни.
Я чую гомін. Плач гіркий...
Шум. Промінь засвітив:
Забачив я голівоньку
Коханої мети.
На голові вінок важкий,
А тіло в колючках.
І срібні сльози, як горох
Котились по щоках.
Йї печаль і тїнь сумна
На путь мою лягла,

Криваві руки крізь терни
До мене простягла.
Крізь сльози усміхнулася
Й промовила: Іди!
І зникла сумно у тернах,
Як цигарковий дим.

III

Я йду. Побиті ніженьки,
До ніг туман пославсь.
Дивлюсь — моя доріженька
Тернами заросла.
Тернами та колючими.
Навколо шум, гроза
І хтось мене примушує
Вернутися назад.
Оглянувся — туман легкий,
Немов гусиний пух.
Ах... Сотні, тисячі вовків
Мою укрили путь.
Вовки наблизились до рук,
До ніг моїх важких...
Іще один маленький рух —
І налетять вовки...

Гарчання, стогін, сум завив :
Навколо смерть літа.
І, наче сонце, у крові
З'явилася мета.
— Я гину! Ніч! Пали терни!
Хай звіри зашкварчать...
Вовки злякаються вогню,
І ти спасеш життя.
Я засвітив меті лице...
Дим хмарами котив,
Із терну виламав дубця
І рушив до мети.
Гроза і ніч... вогні вгорі
І сльози з хмар важких.
У далині мета горить...
А навкруги вовки.

ПІСНЯ ПРО СІЛЬСЬКУ КОМУНУ

I

Ой, куркулики гуляють,

Не горюють,

А голота все не має...

Все бідує.

Наче в кліщі, в свої руки

Бідних силу

Багатії - ненажери

Захопили.

Ой, пішла поміж голотою

Розмова :

— Треба вигадать щось, братця,

Свіже, нове.

Треба, треба нам самим

До чогось браться...

Доки нам у багачів

Поневіряться?!.

II

То не хмара, то не чорна

Насувала,

То голота та до гурту
Собиралась.
То не буря та могутня
Мур ламає —
То Микита - незаможник
Виступає.
Ой, гриміла та Микитина
Промова.
Прямо в душу западало
Кожне слово :
— Годі наймитами бути,
Братця, в дні ці.
Важко, гірко в світі жити
Поодиңці.
Ми були б такі могутні
І щасливі,
Коли б разом зажили
У колективі.
Маєм силу, маєм розум...
Ноги, руки...
Зацвітуть широкі ниви,
Наші луки.
Тільки в сумнів не впадаймо,
У розпуку.

Гей, бідното, собирайся
Та докуни!
Ой, не треба серед зміїв,
Братця, спати.
Гей, будуймо колективну
Нашу хату!
Гей, пора, пора самим
До чогось браться,
Доки нам у багачів
Поневіряться?!

То не буря дужа, буйна
Гонить шуми —
То голота гомоніла
Однодумно.
Багачі, неначе змії,
Зашипіли.
Негаразд їм: нова сила
Розшумілась.

III

Ой, родилися, як дні,
Нові турботи.
Закомунилась обірвана
Голота.

Простяглася їй широкая
Дорога.
Без попа кипить робота
І без бога.
Ой, доріженька широка
Та не з медом...
Ех, Микита - несаможник
Попереду. .
А куркулики з попами,
Як гадюки.
Чорним наклепом голоті
В'яжуть руки.
Хай голоту зграя злая
Заклинає —
В поле трактор колективний
Виїжджає.
Багачі, неначе змії,
Все шипіли.
У комуні воля, згода,
Праця вміла.
У комуні кращі ниви,
Є машини ;
У комуні клуб і школа,
В клубі кіно.

Ой, комуна розцвіта,
Багач лютує,
А Микита - незаможник
Мітингує:
— Вже не наймити ми більше,
Братця, в дні ці.
Важко жити, товариство,
Поодинці!

IV

Ой, зібрала сількомуна
В себе збори.
І Микиту всі обрали
За селькора.
Та обрали одностайно,
Однодумно.
Щоб було кому сказати
Про комуну.
Щоб записувать бурхливі
Дні великі.
Виправляти у роботі
Недоліки.
Щоб куркуликів лякати
Злих, лукавих.

Щоб гриміла про комуну
Всюди слава.

V

Ой, ішов селькор
Вночі на збори.
Та ішов один
Мимо бору.
Гілячки сухі
Затріщали...
У бору живе
Щось шентало.
Йшов... Над ухом щось
Забреніло...
— Смерти! Смерть тобі!..
Щось шипіло.
І наблизилось
До обличчя.
Тінь... Огонь і кров...
Смерть у вічі.
Ой, упав селькор
Та й додолу.
Тільки бір шумів
Сумно, голо.

Ой, лежить селькор,
Та й не дише.
Тільки вітер дме,
Шум колише.

* * *

А громадонька
Гомоніла :
— Ой, нечисте в нас,
Братця, діло.
Коваля між нас
Та не стало.
Ой, громадонька
Сумувала.
— Хто розкаже нам
Так вогнисто ?
Хто скаргу пішле
Нашу в місто ?
Хто горітиме
Так багацько ?
Хто опише так
Біль бідняцьку ?
Вже немає в нас,
Братця, мови.

Поховали ми
Своє слово.
Підставляй тепер
Дукам спини.
Заживуть вони —
Хто їх спинить?
— Гей, не буде так
Та ніколи!
Обізвавсь батрак
Комсомолець.
Промовляти став
Дуже, вміло...
— Поховали ми
Тільки тіло.
Та не вбити їм
Наше слово.
(Полилась вогнем
Його мова).
Куркульня наш злив
Не загатить,
Не впадаймо в сум —
Нас багато!..

ШУМ БІЛИЙ

Згадаю білий шум
Яблуні, сніг пахучий —
Пісня в моїй душі
Родиться в світ болюча.
Ось я, німий, стою
В тінях акації темних.
П'яний весною стаю
Й сонно хилюся на землю
Танули сніги по весні,
З кров'ю лилися сльози...
Падав на серце сніг,
Холодом душу морозив,
Білим п'янив вином
Серце замучене, славне...
Це було так давно,
Це було так недавно.

БУРЯ НАД ВЕЧІР

Вечір ніс огні.
Вечір ішов лугами.
Вечір, як у сні.
Ой, шумлять сади...
Тінню діл синів.
Тінь і шум і гомін.
В мене море мрій...
Хмари в буроломі.
Неба край горів.
Ой, із-за гори
Вечір шумом брів,
Вечір йшов додому.
Буровій рів... гув...
Рвались хмари морем.
Ревом — буря - птах.
Тополя в дугу.
Взявся рухом дах.
Долом гул і порох.

* * *

Мене мати родила в жнива
Під чужою копою.
Через те в мене житні слова,
Через те я пішов до бою.

Від чужих поросят і телят
Я утік до рухливого міста.
Научився бички стрілять
І умію по три дні не їсти.

В невідоме дорогу шукав
І книжки покохав уперто.
Я до „Плуга“ прийшов селюком,
Як і зараз, простим і одвертим.

Під колеса життя своєї клав,
Під колеса на рейки сталеві.
Мені рідні думки ракла
І розхристане серце повії.

А згадаю хати, поля —
Ніби серце хто ранить...
Пісне крилата моя,
Пісне зажурена, рання!..

ДВІ ДОРОГИ

Далеко десь машинним строем
Будинок з наших днів кладуть.
Перед будівлею сталлюю
Я бачу багатолюдну путь.
Бурхлива путь живе, буває...
Шум лине й гнівом закипа...
Немов водою з гір жбурляє
Вниз величезний водоспад.
Покручена важка дорога...
Хтось оглядається назад:
Зав'язане в узла міцного
Життя не вміє розв'язать.

І мріє шлях вітрами вкритий:
Курай, каміння і кістки...
І терен, до землі прибитий,
Зарився в куряву густий...
Як ніч розправить чорні крила
І тихо спуститься на шлях,
Загублена пририта пилом
Зажура по шляху гуля.

Голодним вовком вітер вие.
Кущі тернові шарудять,
І постать з чорною душею
Виходить зустрічат життя.

А я кохаю сонце раннє.
Задума дум мене бере...
На Третім Поверсі змагання
Шукаю сонячних дверей.
В життя залізом оповите
Я хочу кинуть промінця,
Топольним сумом прошуміти
І дзвінко зникнути в сонцях.

Я живу у часи, що пливуть
У країну безкраю.
І без міри, без міри щасливий,
Що в безодню віків поринаю —
Бистрі дні, світлі дні доганяю,
Дні швидкі
І безкраї,
Як рух.

* * *

Вчора був, наче ніч, я... сумний,
А сьогодні радію.
Я розвіяв печаль, чорні сни...
Від вогнів буйних днів молодію —
Я зловив по дорозі надію...
Я ховаю
Надію
в грудях...

* * *

Скільки тем в дім житті, скільки дум,
Скільки тем - дум глибоких!..

Через те і пишу я поеми рондом¹,

Що у мене натура широка,
Як сьогоднішні сонячні роки

І нові,

І широкі,

як світ.

* * *

Я востаю у ґрунт поколінь,

Як у землю коріння,

Як родюче коріння залізних рослин,

Що до сонця захоплено линуть...

Я б ніколи тебе не покинув,

Любе сонце,

О сонце,

Вогонь!!!

* * *

Ой, посію пучок світлих дум

На радянському полі.

¹ Широке перо.

Хай уродить могутне, уперте «Іду»,
Хай піснями дзвенить нове коло!..
Йду вперед і назад вже ніколи,
Вже ніколи
Назад
Не вернусь.

НБ ПНУС

268263

ЗМІСТ

	СТОР.
Будні	7
Шляхом тернистим	18
Пісня про сільську комуну	23
Шум білий	31
Буря над вечір	32
Мене мати родила в жнива	33
Дві дороги	34
Рух	36

к - 1

С. С. С. Р.
ИНСТИТУТ
И. Маркса и Ф. Энгельса
Ц. И. К.